

CAPITOLUL V.

Aspecte de ordin practic privind violența în familie

Secțiunea 1. Medierea în cazurile de violență în familie

V.1.1. Aspecte generale referitoare la utilizarea medierii în familie

Utilizarea medierii în cazurile de violență în familie a apărut împreună cu legea 231/2003 privind combaterea violenței în familie. În cadrul sistemului american, deși medierea este obligatorie în 32 de jurisdicții din Statele Unite ale Americii în cazurile de violență în familie, disputele privind caracterul adecvat al folosirii acestei proceduri au durat peste 30 de ani.

Definiția medierii stabilește ca „părțile, cu asistență din partea unei persoane neutre, să analizeze opțiunile și alternativele pe care le au și să ajungă la o înțelegere care să reflecte nevoile ambelor părți. Medierea [...] se concentrează asupra responsabilizării participanților de a lua anumite

decizii care le vor afecta viața”¹¹⁶. Prin urmare, medierea implică următoarele:

–un echilibru în ceea ce privește capacitatea de negociere a părților care să se concretizeze într-un acord durabil și echitabil¹¹⁷;

–cooperare¹¹⁸;

–un consimțământ valid dat pentru participarea la mediere.

Argumentele împotriva folosirii medierii în cazurile de violență în familie se referă la faptul că există un dezechilibru de forțe între victimă și agresor, mai ales în cazuri de violență repetată, și că medierea implică voința comună a părților, care sunt dispuse să ajungă la un compromis, pentru a găsi cea mai potrivită soluție, precum și buna credință a acestora. Mai mult, victima este, în cele mai multe cazuri, incapabilă să-și formuleze propriile nevoi și poate fi expusă la noi acte de violență din partea agresorului. Există de asemenea riscul ca folosirea medierii ca metodă alternativă de soluționare a conflictelor să inducă ideea că violența în familie nu este un delict, ci o problemă familială privată.

Pe de altă parte, există și argumente în favoarea folosirii procedurii de mediere¹¹⁹ în cazuri de violență în

---

¹¹⁶ J.J. Folberg, A. Taylor - *Mediation: A Comprehensive Guide to Resolving Conflicts Without Litigation*, 1984, pag.7-8.

¹¹⁷ Laurel Wheeler - *Mandatory Family Mediation and Domestic Violence*, Southern Illinois University Law Journal, 2002.

¹¹⁸ Barbara J. Hart - *Gentle Jeopardy: The Further Endangerment of Battered Women and Children in Custody Mediation*, 7 *Mediation Quarterly*, 1990.

familie. În unele cazuri, medierea reprezintă metoda adecvată de intervenție, mai ales, de exemplu, în cazuri de violență ocazională. Recurgerea la proceduri judiciare ar putea duce la exacerbarea conflictului¹²⁰. Spre deosebire de procedurile judiciare, medierea este o metodă participativă pentru soluționarea unui conflict, care poate da rezultate mult mai satisfăcătoare și mai durabile din punctul de vedere al părților. Folosirea procedurii medierii poate face părțile mai responsabile și le poate stimula să pună capăt violenței¹²¹.

Un consens general pare să existe referitor la faptul că utilitatea medierii trebuie evaluată de la caz la caz: aduce mai multe avantaje decât dezavantaje¹²²? Medierea nu este adecvată atunci când situația afectează grav valori protejate de lege. Standardele de mediere se axează pe o evaluare preliminară a părților, potrivit unor criterii stricte, dar și pe asigurarea garanțiilor care să împiedice revictimizarea și abuzul de procedură. O pregătire temeinică a celor care se află în poziția de mediator este extrem de importantă, astfel încât acești profesioniști să își însușească tehnicile specifice medierii în cazuri de violență în familie. Prin urmare, este

---

¹¹⁹ Rimelspach, Rene L. - Mediating family disputes in a world with domestic violence: how to devise a safe and effective court-connected mediation program, *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 2001.

¹²⁰ Acest comentariu ar putea fi mai potrivit în sistemul de drept anglo-saxon. Un studiu efectuat în Ontario de către Desmond Ellis [*Raportul final asupra Proiectului pilot privind medierea în cazuri de dreptul familiei*, Ministerul Public, Toronto, Ontario, iulie 1994] relevă faptul că medierea a avut o contribuție mai mare la reducerea fenomenului decât înțelegerile la care s-a ajuns prin intermediul avocaților.

¹²¹ H. Joyce - *The Culture of Battering and the Role of Mediation in Domestic Violence Cases*, 1993.

¹²² Rene L., Rimelspach - Op.cit, pag 105.

esențial să se recurgă la această procedură alternativă de soluționare a conflictelor în cazuri de violență în familie cu multă prudență și profesionalism și să se monitorizeze rezultatele medierii, pentru a se determina efectele reale ale unei astfel de proceduri.

V.1.2. Cadrul legal privind medierea în România

În încercarea de a formula un răspuns adecvat fenomenului violenței în familie, legea nr. 217/2003 propune două căi de soluționare a cauzelor: prin procedură judiciară sau printr-o procedură alternativă de soluționare a disputelor și anume medierea. Abia în anul 2006 s-a adoptat legislația relevantă în domeniul medierii: legea nr. 192/2006¹²³ privind medierea și organizarea profesiei de mediator creează cadrul legal ce permite părților să recurgă, în mod voluntar, la procedura alternativă în cauze civile, de dreptul familiei, comerciale, penale, precum și în alte ramuri de drept.

Definiția dată medierii de către lege consacră caracterul facultativ de soluționare a litigiilor¹²⁴, stabilind și principiile care trebuie să stea la baza acestei proceduri și

---

¹²³ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 441 din 22 mai 2006.

¹²⁴ **Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene** din 15 martie 2001 definește „medierea în cauzele penale” ca o cale de soluționare a conflictului prin negocierea dintre victimă și autorul infracțiunii, ce poate să aibă loc înainte sau pe durata procedurii penale și care se desfășoară prin medierea unei persoane competente. În articolul 10 din Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene se stabilește că fiecare stat membru se va asigura că orice acord dintre victimă și infractor, rezultat al medierii în cauze penale, va fi luat în considerare.

anume neutralitatea, imparțialitatea și confidențialitatea. Legea specială reglementează procedura de mediere ca pe o opțiune oferită părților în cazuri de violență în familie. În același timp, legea stabilește obligativitatea pentru autoritățile răspunzătoare de soluționarea unor astfel de cazuri să ofere îndrumare părților care iau în calcul o asemenea alternativă.

Legea privind medierea acordă o atenție deosebită reglementării procedurii de mediere cât și modului în care se încheie medierea. Aceasta stabilește trei modalități potențiale în care se poate încheia medierea: părțile ajung la o înțelegere; medierea eșuează; sau una dintre părți denunță acordul de a recurge la mediere. Cu toate acestea, legea duce lipsă de modalități concrete de desfășurare a medierii, atunci când aceasta are loc înainte de începerea procesului penal sau după începerea acestuia.

Atunci când medierea are loc după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata, se suspendă, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere. Suspendarea poate dura până la închiderea medierii, dar nu mai mult de 3 luni de la semnarea contractului de mediere. Această ultimă prevedere este în contradicție evidentă cu dispozițiile articolului 20 alineat 2 din legea nr. 217/2003 care dispune că medierea nu împiedică desfășurarea procesului penal.

În afara prevederilor legii privind medierea, articolul 20 alineat 1 din legea nr. 217/2003 privind violența în familie face referire la două categorii distincte de mediatori și anume: **consiliul de familie și mediatorii autorizați**.

–Conform legii, consiliul de familie este format din membrii familiei care au capacitate deplină de exercițiu¹²⁵. Cu toate acestea, este bine știut că procedura medierii este una deosebit de delicată și că ridică numeroase dificultăți, atât de natură practică cât și de natură etică. Din această perspectivă, poate fi riscant de aplicat în practică dispoziția referitoare la medierea prin intermediul consiliului de familie, practica în domeniu recomandând intervenția unei persoane specializate care nu aparține cadrului familial. Cel mai adesea, membrii consiliului de familie nu sunt imparțiali. Este necesară selecționarea și instruirea atentă a mediatorilor, mai ales în cazuri care implică violență în familie. Modalitățile concrete de intervenție în asemenea situații trebuie să fie atent alese și presupun, cu necesitate, o pregătire specială a profesioniștilor.

–Legea nr. 217/2003 nu conține dispoziții referitoare la categoria mediatorilor autorizați. Prin urmare, textul legii este inaplicabil în prezent și trebuie coroborat cu dispoziții ale legislației privind medierea¹²⁶.

Toate argumentele expuse anterior duc la concluzia că prevederile legii nr. 217/2003 referitoare la medierea în cauzele care implică violență în familie sunt insuficiente atât din punct de vedere substanțial cât și procedural. Acest lucru conduce la dificultăți în ceea ce privește punerea în practică a acestor dispoziții. Adoptarea unor reglementări-

---

¹²⁵ Sunt exceptate persoanele care sunt în executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate ori care, pentru a participa la lucrările consiliului de familie, ar trebui să încalce interdicția de a părăsi localitatea. În consiliu participă și tutorii, pentru membrul de familie pe care îl reprezintă. Întreunirile consiliului de familie se pot organiza la propunerea unuia dintre membrii acestuia sau a asistentului familial.

cadru sau completarea dispozițiilor legii speciale reprezintă opțiuni de apreciat de către legiuitor, pentru a face eficientă această instituție a medierii.

Secțiunea 2. Aspecte instituționale

V.2.1. Competențele specifice ale instituțiilor implicate în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie: aspecte practice

Cadrul instituțional de competență specifică în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este unul relativ complex la nivel teoretic, structurat pe două coordonate: prevenire/combateră și asistarea victimei/făptuitorului. Operativitatea instituțională este deficitară în practică. Această carență se datorează preponderent cadrului legal, afectat de lipsa de corelare între iversele acte normative, dar și de lacunele încă existente în domeniul consolidării responsabilităților actorilor instituționali. Nu în ultimul rând, trebuie menționat obstacolul reprezentat de mentalitatea persoanelor cu atribuții în domeniul prevenirii și intervenției în cazurile de violență în familie.

Instituțiile publice centrale

Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse, în calitate de autoritate responsabilă și coordonator al domeniului, precum și celelalte **autorități ale administrației publice centrale** cu competențe în domeniul protecției și asistenței sociale (Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Agenția Națională pentru Protecția Familiei, Autoritatea Națională

pentru Persoanele cu Handicap) au principalele responsabilități în elaborarea politicilor și promovarea drepturilor sociale ale tuturor categoriilor de persoane vulnerabile.

Înființarea **Agenției Naționale pentru Protecția Familiei** a fost gândită în vederea asumării de către statul român a responsabilității de constituire a cadrului instituțional care să permită găsirea celor mai bune soluții de prevenire a violenței în familie precum și de sprijinire a persoanelor supuse acestui tip de violență. Atribuțiile acesteia sunt detaliate în Hotărârea de Guvern nr. 1624/2003 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei. La nivelul fiecărui județ și al municipiului București, Agenția are în coordonare metodologică **compartimente** cu atribuții în combaterea violenței în familie, înființate în cadrul direcțiilor teritoriale de muncă, solidaritate socială și familie¹²⁷.

Instituțiile publice locale

Consiliile locale, prin serviciul public de asistență socială, au răspunderea de a identifica și soluționa nevoile sociale ale comunității. Sunt responsabile pentru înființarea și finanțarea centrelor publice pentru adăpostirea victimelor violenței în familie, centrelor de recuperare pentru victime și centrelor de asistență destinate agresorilor. Personalul specializat efectuează *anchete sociale* în scopul analizei situației sociale și economice a persoanelor, familiilor, grupurilor sau

---

¹²⁷ În afară de aceasta, Ministerul Sănătății Publice, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerul Internelor și Reformei Administrative, precum și alte instituții și organisme guvernamentale elaborează politici și programe de asistență socială.

comunităților, având rol de diagnostic social. În practică, se observă nevoia asumării mai concrete a atribuțiilor consiliilor locale în ce privește:

–coordonarea înființării, organizării și furnizării serviciilor de prevenire și combatere a violenței în familie în concordanță cu nevoile sociale identificate;

–propunerea proiectului de buget anual pentru susținerea serviciilor sociale în domeniul prevenirii violenței în familie, în conformitate cu Planul de acțiune la nivel județean în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie în perioada 2006-2007;

–asigurarea plății subvențiilor aprobate pentru asociații și fundații care desfășoară programe de combatere a violenței în familie.

În acest context, numărul adăposturilor publice înființate în condițiile legii nr. 217/2003 este deocamdată extrem de mic.

Direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului sprijină accesul copilului și al familiei sale la serviciile și prestațiile destinate menținerii copilului în familie și protecției acestuia. **Serviciul public de asistență socială** are rolul de a asigura, la nivel județean, respectiv la nivelul municipiului București, aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap precum și a oricăror persoane aflate în nevoie. **Serviciul public local** are rolul de a identifica și soluționa problemele sociale ale comunității¹²⁸, inclusiv cele privind violența în familie, prin:

---

¹²⁸ Crearea unor **grupuri locale de lucru** a fost decisă în vederea aplicării Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței în

– finanțarea sau cofinanțarea instituțiilor de asistență socială;

– dezvoltarea sau diversificarea, în parteneriat cu ONG-uri, a serviciilor pe domeniul violenței în familie.

De asemenea, la nivel local, **unitățile sanitare** sunt obligate să încheie acorduri de colaborare cu centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie. **Inspectoratele județene școlare**, respectiv Inspectoratul Școlar al Municipiului București identifică și semnalează cazurile de abuz, neglijare, rele tratamente sau violență care afectează copiii de vârstă școlară.

Asistenții familiali

Legea nr. 217/2003 a introdus o nouă categorie profesională cu atribuții în domeniul violenței în familie: **asistenții familiali**¹²⁹. Înființarea **Agenției Naționale pentru Protecția Familiei** a fost gândită în vederea asumării de către statul român a responsabilității de constituire a cadrului instituțional care să permită găsirea celor mai bune soluții de prevenire a violenței în familie precum și de sprijinire a persoanelor supuse acestui tip de violență. Atribuțiile acesteia sunt detaliate în Hotărârea de Guvern nr. 1624/2003 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei. La nivelul fiecărui județ și al municipiului București, Agenția are în coordonare metodologică **compartimente** cu atribuții în

---

familie. Acestea includ serviciile de probațiune împreună cu alte autorități responsabile de implementarea strategiei.

¹²⁹ Articolul 12 alineat 1 din Legea nr.217/2003, introdus prin articolul 12 din Ordonanța de Guvern nr. 95/2003.

combaterea violenței în familie¹³⁰, înființate în cadrul direcțiilor teritoriale de muncă, solidaritate socială și familie.

Agenția Națională pentru Protecția Familiei pentru a asigura asistența specifică relațiilor familiale. Rolul asistentului familial este acela de a apăra drepturile persoanelor afectate de violența în familie și de a promova modalități concrete care să asigure accesul facil la servicii specializate de protecție și asistare.

În activitatea pe care o desfășoară, asistenții familiali au următoarele atribuții:

–identifică și țin evidența familiilor în care apar conflicte ce pot cauza violențe;

–urmăresc desfășurarea activității de prevenire a violenței în familie;

–identifică soluții neviolente prin legătura cu persoanele în cauză;

–solicită sprijinul unor persoane fizice sau juridice pentru rezolvarea situațiilor care generează violență în familie;

---

¹³⁰ Asistenții familiali își desfășoară activitatea în instituții precum:

(i) Agenția Națională pentru Protecția Familiei;

(ii) compartimente specializate din cadrul direcțiilor teritoriale de muncă, solidaritate socială și familie;

(iii) servicii publice de asistență socială;

(iv) adăposturi;

(v) direcții generale de asistență socială și protecția copilului;

(vi) alte unități pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, respectiv centre pentru adăpostirea victimelor violenței în familie, centre de recuperare pentru victimele violenței în familie, centre de asistență destinate agresorilor, centre care acordă servicii de informare și sensibilizare a populației în domeniul violenței în familie.